

AHMET MUHTAR PAŞA, GAZİ, MÜŞİR — (1839 - 1918) Katircioğullarından Hacı Halil Efendinin çocuğudur. Bursa'da Muradiye mahallesindeki kendi evlerinde doğmuştur. İlk ve orta tahsilini orada yapmış, Işıklar Askerî İdadisinde okuduktan

Gazi Ahmet Muhtar Paşa

sonra İstanbul Harbiyesine geçmiştir. Tahsil hayatında bilhassa riyaî ilimlerde büyük bir başarı gösteren Ahmet Muhtar, erkânî harbiyeye seçilmiş ve 1860 yılında erkânîharb yüzbaşılığıyla mektepten çıkmıştır.

İki sene kadar Serdarı Ekrem Ömer Paşa maiyetinde Karadağ muharebesinde bulundu. 1862 de kolağası rütbesiyle Mektebi Harbiye Fünunu Askeriye muallimliğine tayin edildi. 1863 te binbaşı, 1865 te kaymakam ve şehzade Yusuf İzzeddine muallim oldu. Bu prensin hocası sıfatıyla Abdülâzizin Avrupa seyahatine iştirak etti. Kıta hizmetiyle Karadağ ve Arnavutlukta dolaşarak 1869 da miralay ve Dari Şûrayı Askerî âzası oldu; 1870 te Asir isyanının tenkiline memur edilerek livalığa terfi etti; 1871 de ferik oldu; aynı yıl Yedinci Ordu müşirliği ile birlikte Yemen valisi tayin edildi. 1873 te Nafia Nazırı, aynı yıl içinde Girid valisi ve kumandanı, yola çıkmadan da İkinci Ordu müşiri oldu, Şumnu'ya gitti, 1874 te Dördüncü Ordu kumandanı ve Erzurum valisi tayin edildi. Bosna ve Hersek isyanı üzerine 1875 te Hassa ordusu erkânîharb reisi olarak İstanbul'a çağrıldı; 1876 da tekrar Girid vali ve kumandanlığına tayin edildi.

Ahmet Muhtar Paşa, 1877 Osmanlı-Rus savaşı ilân edilince fiili bir vazife talebinde bulunmuş, Yıldız Sarayı tarafından Anadolu hududu harekâtını idareye memur edilmiştir. Bu harb, Çarlık Rusya'nın iki cepheden Osmanlı İmparatorluğu üzerine yüklenmesiyle başlamıştı. Kafkas Dağlarından inen Rus kolorduları, Ardahan, Kars istikametinde ilerlerken Rumanya'yı işgal ederek Tuna kıyılarına dayanmış olan batı ordularının da Rumeli vilâyetlerini tehdideden durumu ile karşılaşmıştı.

Yüzlerce kilometre uzunluğunda bir cepheyi müdafaaya mecbur kalan Anadolu

kuvvetleri Başkomutanı Ahmet Muhtar Paşa elindeki 74 tabur piyade, 4 alay süvari, 97 dağ ve sahra topu ile bu işi başaracaktı. Osmanlı kuvvetlerinin er sayısı 57,560 kişiyi buluyordu.

Müşir Ahmet Muhtar Paşa, şark ordularının merkezi Erzurum'a 8 nisan 1877 de geldiği zaman vaziyet bundan ibaretti. Halbuki karşısında Çar'ın kardeşi Grandük Mihail Nikolayeviç bulunuyor ve 125,230 mevcutlu 140 piyade taburuna, 16,440 mevcutlu 137 bölük süvariye, 392 topa malik bulunuyordu. Topçu ve istihkâm kuvvetleriyle Rus Asya ordusunun yekûnu 148,000 i buluyordu. Demek ki, Ahmet Muhtar Paşa için üç misli bir düşmanla savaşmak mecburiyeti vardı.

Ruslar 24/25 nisan gecesi sabaha karşı üç koldan Türk hudutlarını geçtiler. Bu üç nokta, Batum, Gümrü, Ardahan'dı. Batum müstesna diğer kalelerin hiçbiri kuvvetli istihkâmlara malik değildi. Fakat Türk'ün maneviyatı toprak tâbiyelerin arkasında hile sarsılmış değildi. Türk ordusu bu savaşta müdafaada kalmış ve hücum eden Ruslara karşı parlak zaferler kazanmıştır. Bunlardan biri «Zivin» meydan muharebesidir ki Ruslar üç bin ölü vererek ricate mecbur olmuşlardı. Bu sırada başka bir kol Kars'ı kuşatmış bulunuyordu. Ahmet Muhtar Paşa eline geçirdiği sivilleri de seferber ederek onlardan bir süvari müfrezesi meydana getirdi. En çok sıkıntı çektiği bu sınıf kuvveti; çünkü dağlık arazide mükemmel keşif vazifesi yapacak olan Osmanlı, Türk süvari kuvvetlerinin azlığı Paşayı pek düşündürüyordu. Nihayet Kars önüne yetişti, Rusların çemberini parçaladı ve Kars'ı muhakkak bir felâketten kurtardı. Fakat birkaç gün sonra Ruslar taze kuvvetlerle Kars üzerine yürüdüler. «Drum» dağı civarında vukubul meydan muharebesinde tümen komutanlarından Mehmet Paşa kahramanca şehit oldu. Harekâtı bizzat idare eden Ahmet Muhtar Paşa biraz sonra «Halyoz» ve «Gedikler» meydan savaşlarını kazanarak Ruslara pek çok zafer verdi. Kars ovasında dört bin ölü sayıldı. Padişah, Paşanın bu hizmetine mükâfat olarak kendisine «Gazilik» unvanı ile beraber bir altın kılıç verdi. Ruslar, bu mağlûbiyetten sonra büyük kuvvetlerle katî neticeye varmak istediler ve 18 mayısta Ardahan'a girdiler; fakat kahraman Kars'ı alamadılar. Bir müddet sonra vukubulan «Yahniler» meydan muharebesi üç gün üç gece devam etti. Rusların harbe soktukları kuvvet 74,000, Türklerin 34,000 di. Zafer gene Türk süngülerinin uciyle tarihe yeni sayfalar halinde yazıldı.

Karargâhı Erzurum'da olan Gazi Ahmet Muhtar Paşa, Kars kalesinin müdafaasını Hüseyin Hami Paşaya bırakmıştı. Haziran başında başlayan Rus kuşatması temmuzun onuna kadar devam etti. Nihayet bu muhasarayı terk ederek çekilmek zorunda kalan Ruslar, kahraman Kars'ı alamıyacıklarını anlamışlardı. Bu sırada Rumeli'deki Türk orduları da Pilevne'de Gazi Osman Paşanın

Ahmet Muhtar Paşa askeri kıyafetiyle

komutasında Kars'a bir nazire yaratmışlardı. Harekâtın İstanbul için Rumeli'deki önemi dolayısıyla 1878 senesi şubatında Gazi Ahmet Muhtar Paşa İstanbul'a, Yıldız'daki Erkânîharbiye Heyetine tayin edilmiş ve Şark harblerini bırakarak gelmişti. Ruslar bu fırsattan faydalanarak Pasinler istikametinde taarruza geçerek Erzurum ovasına girdiler. Batum kalesi Derviş Paşa komutasında mütarekeye kadar Ruslara mukavemet etmiş, Fazlı Paşanın kumanda ettiği kuvvetler Kafkasya'da «Sohum» kalesini zaptetmişlerdi.

Ahmet Muhtar Paşa, 1878 de Çatalca müdafaası hattı kumandanlığına tayin edildi. Harbden sonra merkezde ve taşrada komisyonlara memur edildi. Valilik ve kumandanlıklarda bulundu, 1882de Almanya İmparatoru ile torunu Prens Vilhelm'e şefkat ve murassa Osmanlı nişanlarını götürdü ve Alman askerî manevralarında bulundu; 1883 te İtalya kralına verilen imtiyaz nişanını vermek üzere İtalya'ya gitti; 1885 te Mısır fevkalâde komiseri tayin edildi ve yirmi üç yıl bu vazifede kaldı. 1908 inkılâbında Âyan âzası ve reis vekili oldu; fevkalâde komiserlikten istifa etti. Bir müddet sonra Âyan reisi oldu; Meşrutiyetin en gürültülü bir devrinde Büyük Kabinede sadrazam oldu. Fakat pek kısa bir zaman sonra istifaya mecbur kaldı.

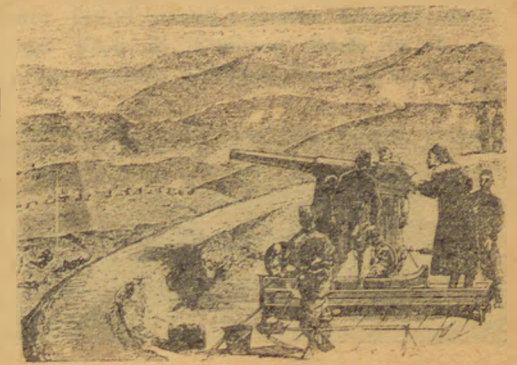
Zamanında büyük bir kumandı. Fakat iyi bir sadrazam olamamıştı. Çünkü, ihtiyardı ve o zamanki siyasî durum çok fena idi.

Ömrünün son yıllarını hâtıralar ve ilmi eserler yazmakla geçirmiştir. 1918 de vefat ederek Fatih kabristanına gömülmüştür.

İmparatorluğun imtiyaz, murassa Osmanlı ve Mecidi nişanları, murassa iftihar, Rusya ve Karadağ harb madalyalarını taşıyan Gazi Ahmet Muhtar, muhtelif ecebî devletleri nişanlarını da hâmilirdi.

Ahmet Muhtar Paşa, evvelâ birkaç küçük mektep açıp sonra «Darüşşafaka» yı kuran «Cemiyeti Tedrisiye İslâmiye» yi kuranların başlarındanandır.

Eserleri: Ahmet Muhtar Paşanın riyaziyesi ve beyetşinaslığı pek kuvvetli idi. Kendisinin takvime dair kocaman bir cilt tutan, Bulak'ta basılmış «Riyazül Muhtar - Mirâtülmiyyat Veleddar 1303 (1886)» adlı eseriyle, bunun gene Mısır'da aynı tarihte basılmış şekilleri havi kısmı, «1328 (1910) seneli maliyenin hicrî seneli şemsiye ile istibdaline dair», «Takvimüssinin 1331 (1913)», «El Basitası Risalesi», «Takvimi Mali»,

Ahmet Muhtar Paşa Kars Müdafaasında
"La gerra d'oriente.. nin gaoürlerinden

«İshahüttakvim» eserleri cidden büyük değer taşımaktadırlar.

Kendisinin büyük İshahüttakvim'de neşrettiği takvim sisteminin mükemmel bir sistem olup otuz beş bin senede ancak bir gün